

תבו לשרת במילים "אחי שרת")

● העניין פוצץ עלידי ממשלת ישראל, בגלל עסקת הביש האווילי ותוצאותיה.
● בעיקבות פיצוץ זה, ערכה ממשלת ישראל, מתוך נקמנות רגשית בלתי מרוסנת, את פעולת העוה הרת-השוואה, בה נהרגו 38 מצרים ונפצעו 35, ושגרמה בכייה לדור (אם לא לדורות).

● כל אותו זמן שיקרה ממשלת ישראל דציבור הישראלי, העדימה את העסק הביש, תיארה את הוצאתם להורג של שני גיבורי קאהיר כמעשה של רצחנות צמאתים ללא כל סיבה, ציירה את עבדאלנאצר כמיפצצת, וחזרה מבוקר עד ערב על הטענה ששום ערבי אינו מוכן לדבר עם ישראל, אלא כולם כאחד זוממים להשמירה.

● נאצר עצמו הסיק (ולא חשוב אם בצדק או לא) מאותם מגעים, כי ממשלת ישראל ריממה אותו, והשתמשה במגעים כדי להרדימו ולהסוות את הכנותיה התוקפניות.

נשק במקום שלום

אולם נחזיר-נא למהלך השיחות עם אנדרסון. אלה נמשכו, אחרי שהוא חזר ממצריים, כזכור, רמו עבדאלנאצר שפגישת עם מנהיגי ישראל באה בחשבון — אולם לא מייד, אלא אחרי שישראל תיצור אווירה חדשה, שתאפשר למנהיג ערבי להתייצב בפני עמו לדבר בגלוי על שלום עימה. הוא גם אמר למה הוא מתכוון: מיחווה ישראלית בעניין הפליטים (הכרה בעיקרון זכותם לחזור, תוך הסתפקות במיספר מסיים של חוזרים) ויצירת קשר יבשתי בין שני חלקי העולם הערבי.

בגוריון ושרת, לעומת זאת, דחו מכל וכל כל אפשרות של תזווה, ולוא גם הקטנה ביותר, בשני נושאים מרכזיים אלה. הם דרשו פגישת מיידית עם עבדאלנאצר, מבלי לתת שום דבר בתמורה. הם הציעו אפילו שהפגישת תתקיים בקהיר — הצעה אווילית מאין כמוה, שהרי גילוי פגישת כזאת, באווירת הימים ההם, ללא ויתור ישראלי כלשהו, היה שם קץ לחייו הפוליטיים (ואולי גם הגופניים) של המנהיג המצרי.

כאשר נסתבר כי עבדאלנאצר אינו מסכים לפגישת כזאת (אמירו שרתייהבחיטחן המצריים לא ידעו, לדבריה, על שיחותיו עם אנדרסון, וזה כי שכן על מנע עם ישראל) איבדו בגוריון ושרת כל עניין ביותן מות-שלום. מאותו רגע והלאה נותר להם עניין אחד ויחיד — להשיג נשק מהאמריקאים.

הדרישה לנשק חוזרת כל כמה שורות בפרוטוקול של השיחות. היא מתחילה בסיגנון של הסברה, עוברת לסיגנון של דרישה, ובסוף לובשת צורה של סחטנות גלויה.

די לצטט כמה מן הפסוקים, כלשונם:

31.1.56: בגוריון: „נשק... זהו הדבר העיקרי. בלעדיו אין אנו יכולים לעשות מה שמוטל עלינו לעשות למען השלום.“ וכן: „אם יימצא בידינו הנשק — נוכל לשמור על הסדר (של שלוחות אנדרסון).“ (!!!) וכן: „אם במשך ארבעה או שישה שבועות לא נשיג מינימום של מטוסים וטנקים — לא יהא בכוחנו לעשות הדברים הדרושים להסדר.“

כלומר: איום מפורש של אי-השלימות, שאם לא יספקו האמריקאים נשק, תגדל ממשלת ישראל ברכיבים את שלוחותיה השלום הסו-דית של אנדרסון, וכן תסרב לעשות דבר למען שלום והסדר.

בהמשך אותה שיחה, 31.1.56: בגוריון: „ערכות חשובה רק לאחר הימצא אות הנשק. (המדובר בערכות אמריקאיות לקיום השלום, שהציע שרת-החוק דאלס). באותה שיחה דרש אנדרסון שישלח לא תטה באופן חד-צדדי את מימי הירדן, בלי שיושג תחילה הסכם על חלוקת המים. האמריקאים הצליחו להשיג הסכם כזה, שרק הסורים סירבו באותה שעה לקבלו. על כך ענה בגוריון, בצורה חד-משמעית: „אם נשיג נשק — אתה יכול לבוא אלי גם בעניין זה.“

אחרי שאנדרסון נסע שוב למצריים והביא משם גם הפעם הצעות מצריות פשרניות ברות הצעותיו הקודמות של עבדאלנאצר, נערכה השיחה האחרונה.

9.3.56: בגוריון: „להביא לידי שלום... כמעט שאין כל אפשרות... הדרך היחידה למנוע מלחמה היא של ישראל יהיה נשק מגן... לעת עתה, הדרך היחידה היא לתת לנו נשק.“ והאיום הסופי: „אם לא — אף תשים אותנו למעט. אם תוך שבועות אחדים תחננו לנו נשק — תוכל להמשיך במאמצים לשפיר המצב.“

במילים אחרות: אם האמריקאים לא יספקו נשק, תפוצץ ישראל את שלוחותיה השלום. משה שרת: „נסה לבדוק את סיכויי השלום אחרי שיהיה לנו נשק.“ באותו יום הפסיקה ממשלת ישראל את השיחות, וכך מתה השליחות של אנדרסון. הדברים דומים עד אימה למה שקרה בשיחות סיסקו בשבוע האחרון.

כיום, כמו ב-1956, הדרישה הדגישיתמית לנשקמגן סולמה ועוותה עד טירוף. הצורך בנשק הפך אמתלה לפיצוץ יוזמות שלום — אותו שלום שנועד למנוע את הצורך בנשק.

יש עוד מכנה משותף לשני המצבים. היום, כמו אז, ישראל היא המעצמה הצבאית הדומיננטית במרחב. משלוחיהם המגיעים לידי מצריים אין בהם כדי לשנות באופן מהותי את העליונות המכרעת של צו"ל על הצבא המצרי — עליונות שהוכחה במבחן מלחמת-סיני, פחות משמונה חודשים אחרי שיחות אנדרסון, והוכחה שוב בששת-הימים. יש רק הבדל אחד בין שני המצבים. ב-1956 כבר ידע בגוריון שהוא עומד לקבל משלוחי-נשק גדולים מצרפת, ואלה אמנם הגיעו כעבור שבועות מעטים. על כך רמו באזוני השליח האמריקאי רק פעם אחת: כשאמר לו, בסיגנון של איום, שאם אייזנהואר לא יספק נשק, הצרפתים יספקו אותו.

לכן נראית ההיסטוריה המפוכרכת, לנשק, שריחפה על השיחות, מוזרה עוד יותר. היא נראית כתירוץ לפיצוץ יוזמות-השלום.

אז והיום

ע מרת ממשלת ישראל, כפי שבאה לידי גילוי בשיחות אלה, ברורה לגמרי. היא לא היתה מעוניינת ביוזמות-שלום, לא חלמה להציע תוכנית-שלום ישראלית, והשיח המשה בשליחות אנדרסון כאמצעי לחטוט נשק מהאמריקאים.

התוצאות ידועות: אמריקה השליח אמבארגו על נשק לישראל, וזמחרת מיבצע-סיני הכריח אייזנהואר את ישראל לסגת מכל השטחים שכבשה, ללא תמורה כלשהי.

פחות ברורה עמדת עבדאלנאצר. מותר לשאול: האם היה כן? האמנם היה מוכן אז להסדר-שלום, בתנאים שרמו עליהם? אחרי שהתקפת-עזה הכשילה את יוזמת-השלום של סוף 1954, האם היה מוכן למגעים-שלום רציניים בראשית 1956?

על כך יש שתי תשובות מהן. בשיחה של ה-25.1.56 גילה משה שרת לשליח האמריקאי ידיעה מודיעינית חשובה ביותר.

נודע לשרותים הישראליים שעבדאלנאצר בא במגע עם אישיים ערביים בישראל, „די לזכור, אכן, לדעתם, רצוננו לשלום הוא אמיתי.“

האמריקאי הגיב על סוד זה, בדיעה מודיעינית משלו. באותה שיחה: „אני יודע — עבדאלנאצר לא אמר לי את זה, ואני מספר לכם זאת בסוד — כי הוא אמר לערבי אחד, שהוא עושה משהו שהוא חשוב מכל מה שעשה בחייו, והוא מקווה לתוצאות חיוביות.“ ברור, איפוא, שהמנהיג המצרי ראה בשליחות אנדרסון מיפנה בעל חשיבות היסטורית, והיה מוכן לכך. טענתו של בגוריון, כאילו עבדאלנאצר חיבל ביוזמת-השלום „מפני שפחד מכזר, כמו עבדאללה“ היא אגדה, והיא מעידה במישרה הטוב ביותר על אי-הבנתו המחלטת את המציאות הערבית — אי-הבנה הנמשכת עד היום בממשלה, שאין בה אף גוף רציני אחד מסוגל למסור הערכות מוסמכות על הנעשה בעולם הערבי. ממשלת בגוריון לא היתה מוכנה לשלום בתנאים שבהם ניתן היה להשיגו — בדיוק כשם שממשלת גולדה אינה מוכנה להיום.

במדינה

(המשך ממעמד 22)

סורגים — נשאר כשהיו. כאילו לא שם עו. לא בכי. לא התפרצות. לא הבעת שמחה, לא הבעת צער, כלום.

האחיות ברדלי נשאו עיניהן אל אימם הבלונדית, היושבת בקהל. אוולין בארג' המשיכה להסתכל ניכחה, סירבה, כמו בר מהלך המשפט, לשלוח מבט לעבר הוריה שבאולם.

אחר, הציתו הנאשמות סיגריה, קמו והתחבקו בשקט.

הבמחזה שקטה. רבבות צופי הטל-וויזיה בארץ, וברחבי העולם, לא יכלו שלא להשתאות נוכח תגובה הרואית זו. גברים לא היו מצליחים להתנהג באומץ-לב רב יותר.

לא רק הנאשמות גילו התנהגות מפלגית. אם האחיות, צרפתיה אופיינית, בלונדית שרמאנטית, דקת גיזרה ועירנית, שבכתה כמעט בכל ישיבות בית הדין — נראתה עתה רגועה ושלווה. כמות גם הוריה של אוולין בארג'.

אלא שהתגובה ההרואית לא היתה הר-אית כלל. במהלך המשפט, התגלו שלוש הנאשמות כגיבורות קטנות מאוד. הוריהן — ודאי שלא היו גיבורים.

שבורה, ששמעה זה עתה על אסון נורא שקד את שתי בנותיה, אדרבא.

שיחורר מתור. על רקע זה, מתבהר המיסתורין של התנהגותן של שתי הנאשמות. בעת המשפט, כלפי הסניגורית הר שנייה שלהן, עורכת-הדין פליציה לנגר, אין כל ספק שהאשמות, וכן אימן, ידעו בבירור כי לנגר היא קומוניסטית ידועה ומוצהרת, כאשר שררו אותה בתור סניגורית. משום כך, ברור ששתי האחיות שיקרו, כאשר קמו בדראמטיות באמצע ישיבת בית-הדין והכריזו כי הן מפתרות את לנגר, בגלל שלא ידעו כי היא קומוניסטית, ותסתפקנה בהגנתו של הסניגור השני, מרגלית.

קשה היה שלא להבין, כי אותו מישחו שהבטיח לנאשמות ולאמן שיחרור מהיר מהכלא — היתה זאת גם בהקעתה הר פומבית של לנגר הקומוניסטית, שהפכה לסניגוריתם הקבועה כמעט של המחבלים הנשפטים בישראל.

הסצינה המדהימה היפנתה את תשומת לב הציבור לגיבורת הפרשה. באחת, זינ-קה פליציה לנגר לכותרות, יצאה לאחר שנים רבות מאלמוניותה.

אדרבא. פליציה („פולה“) לנגר

פרקליטה לנגר

„אני חשפנית“

היא אשה נאה, בשנות השלושים שלה. פנים עדינות לבנות, עיניים כחולות, תספורת קצרה ולעניין. מדברת מהר, במרץ, ותוך מתח מתמיד. קומוניסטית אדוקה, פעילת רק"ח, היא מאמינה באמונה שלמה בקומוניזם. מסוגלת להשמיע את הסיסמאות הקומוניסטיות ברצינות מוחלטת, כאותו סיני הקורא כתבי היושבראש, להבדיל אלף הבדלות.

פולה עלתה לארץ מפולין ב-1950. ב-1965 פתחה משרד עריכת-דין בתל-אביב, 3 שנים אח"כ, סיניק בירושלים. בעלה, סוכן יבוא-יצוא דווקא — ובנה בן ה-17, מאמיי-נים אדוקים לא פחות באמת הגדולה.

„אני חשפנית“, מחייכת פולה, „מעולם לא עשיתי סוד מהשקפותי. כולם יודעים שאני קומוניסטית, ואף בית-משפט ישראלי עוד לא היפלה נאשם לרעה בגלל זה. משום כך, מה שאירע במשפט הפעם, היה מאוד קשה. לאחר שעבדת כל-כך הרבה על התיק שלהן, העליבו אותי ה-בנות* בצורה כזו. כאילו הן לא ידעו עוד בצרפת שאני קומוניסטית.“

„אלא מה? כל העניין היה מבושל מראש. במו עיני ראיתי כיצד מישחו מסר יים עושה לבנות סימן, ברגע מסוים. באותו רגע הן קמו מושבות, והכניסו לי את המכה, הכריזו שלא ידעו שאני קומוניסטית, וכי אני מנצלת אותן למען קידום הדעות הפוליטיות שלי.“

„אין לי ספק מלאכתו של מי היתה זו.“

* מתחרז עם עפולה.

** לאחר שפוטרה עלידי שתי האחיות ברדלי, נשארה לנגר עדיין הסניגורית — אחיותיו של הנאשמת הר שליטת, אוולין בארג'.

* שנתגלה, כעבור דקות מספר, כאשר נכנס למכוניתו והסיר את גלימת עור ר'הדין שלו, כי הוא לבוש מדם, נמצא בשירות מילואים פעיל.